

Številka: 620-11/2015-2
Datum: 15-09-2015

Mestna občina Ljubljana
Mestni svet

- ZADEVA:** Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana
- PRIPRAVIL:** Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,
Oddelek za kulturo
- NASLOV:** Osnutek Odloka o razglasitvi muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena
- POROČEVALKI:** mag. Mateja Demšič, sekretarka - vodja Oddelka za kulturo
Miljana Smrdel, višja svetovalka na Oddelku za kulturo
- PRISTOJNO
DELOVNO TELO:** Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost
- PREDLOG SKLEPA:**
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme osnutek Odloka o razglasitvi muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena.

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Jankovič

Priloga:
- osnutek odloka z obrazložitvijo

Na podlagi 19. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 - ORZVKD39, 90/12 in 111/13) in 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo in 15/12) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na seji sprejel

ODLOK
o razglasitvi muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani
za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi muzejska zbirka v Pivovarskem muzeju (v nadaljnjem besedilu: spomeniška zbirka), ki se nahaja v prostorih Pivovarne Union oziroma v prostorih nekdanje sladarne na Celovski cesti 22 v Ljubljani.

Spomeniška zbirka je vpisana v inventarno knjigo. Kopijo inventarne knjige hrani Muzej in galerije mesta Ljubljane (v nadaljnjem besedilu: muzej).

2. člen

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev spomeniške zbirke za kulturni spomenik lokalnega pomena:

- pivovarstvo je ena od najstarejših delujočih industrij v Sloveniji. Pivovarna Union je nosilec tradicije industrijskega načina varjenja piva in kot taka »živa« prenašalka industrijske dediščine neprekinjeno vse od leta 1867, ko je na tem mestu začela delovati prva pivovarna, Pivovarna bratov Kosler. Pomembna prelomnica je leto 1909, ko se je takratna Koslerjeva pivovarna s sodelovanjem Avstrijskega kreditnega zavoda za trgovino in obrt v Ljubljani ter graških pivovarn Goss, Puntingamin Reininghaus preoblikovala v Delniško družbo pivovarne Union in pridobila še danes aktualno ime. 1. oktober 1909 poleg novega naziva podjetja pomeni tudi rojstvo nove blagovne znamke Union, saj so vse vrste piva od takrat naprej varili pod tem imenom;
- spomeniška zbirka odsluženih pivovarskih strojev in drugih predmetov, povezanih s celotnim prikazom proizvodnje piva, sodarstva, transporta, gostilniške opreme, pivskega posodja, etiket ter pivovarskega marketinga, je začela nastajati v 70. letih 20. stoletja. Postavljena je bila leta 1986 in se nahaja v tretjem nadstropju nekdanje sladarne. Sestavlja jo preko sedemsto muzejskih predmetov. Najstarejši predmet je steklenica Pivovarne J. Kosler &CO., ki je bila v uporabi med leti 1894 in 1909.

3. člen

Za spomeniško zbirko velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje spomeniške zbirke kot celote, vključno z dokumentacijo o posameznih predmetih zbirke oziroma delovnem procesu in zapisi nesnovne dediščine;
- zagotavljanje ustrezne namembnosti celote in posameznih delov spomeniške zbirke v skladu z varovanimi vrednotami in njenimi osnovnimi namembnostmi;
- hrambo in vzdrževanje skladno s predpisi, ki urejajo varovanje in hranjenje nacionalnega bogastva;

- lastnik se mora glede fizičnih posegov v spomeniško zbirko in njene dele ter o njenem premeščanju posvetovati z muzejem;
- lastnik po predhodnem dogovoru omogoča muzeju raziskavo, proučevanje in dokumentiranje spomeniške zbirke;
- v primeru okrnitve spomeniške zbirke ali njenega varovanega dela je potrebno zagotoviti strokovno prenovo in vzpostavitev stanja pred posegom oziroma prvotnega stanja varovanega dela na stroške povzročitelja;
- prepoved trajnega izvoza ali iznosa iz ozemlja Republike Slovenije.

Lastnik pri izvajanju varstvenega režima sodeluje z muzejem.

4. člen

Spomeniška zbirka je javno dostopna v skladu z urnikom, ki ga določi lastnik, vendar najmanj en dan v delovnem tednu.

5. člen

Lastnik mora o spremembi lastništva spomeniške zbirke nemudoma obvestiti Mestno občino Ljubljana in muzej.

6. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 620-11 /2015-2
Ljubljana,

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

Obrazložitev
osnutka Odloka o razglasitvi muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani
za kulturni spomenik

Pravni temelj

Pravna temelja osnutka Odloka o razglasitvi muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena sta:

- 19. člen *Zakona o varstvu kulturne dediščine* (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 - ORZVKD39, 90/12 in 111/13, v nadaljnjem besedilu: zakon), ki določa vsebino akta o razglasitvi premičnega spomenika ter da se spomenik lokalnega pomena razglasi z odlokom predstavniškega organa občine;
- 27. člen *Statuta Mestne občine Ljubljana* (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo in 15/12), ki določa, da Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejema statut, odloke in druge akte Mestne občine Ljubljana.

Razlogi in cilji, zaradi katerih je akt potreben

Kustosi Muzeja in galerij mesta Ljubljane (v nadaljnjem besedilu: muzej) so predlog o razglasitvi Muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani za kulturni spomenik pripravili zaradi ohranjanja in povečanja pričevalnosti spomeniške zbirke.

Cilj sprejetja akta je ohranjanje tehniških, kulturnih in zgodovinskih sestavin muzejske zbirke v celoti, v njihovi izvornosti in neokrnjenosti.

Ocena stanja

Spomeniška zbirka Pivovarne Union predstavlja industrijsko in tehnično dediščino, hkrati krepi zavest o Ljubljani kot industrijskem mestu.

Pivovarstvo je ena od najstarejših delujočih industrij v Sloveniji in Ljubljani. Pivovarna Union ostaja nosilec več kot 150-letne tradicije industrijskega načina varjenja piva in je »živa« prenašalka industrijske dediščine. Številni muzejski eksponati ponazarjajo razvoj in spremembe v pivovarski tehnologiji. Ogled proizvodnje in muzejske zbirke nudi obiskovalcu vpogled tako v sodobno industrijsko proizvodnjo kot v pretekle načine pivovarstva. Na ta način si lahko v današnjem času predstavljamo bliskovit napredek od začetkov industrializacije naprej.

Spomeniška zbirka je začela nastajati v 70. letih 20. stoletja. Zaposleni v Pivovarni Union so sami zbirali eksponate in jih tudi restavrirali. Večina eksponatov je iz Pivovarne Union, nekaj so jih prispevale druge pivovarne iz takratne Jugoslavije, nekaj tudi hmeljarski institut iz Žalca. Zbirka je bila postavljena leta 1986 in se nahaja v tretjem nadstropju nekdanje sladarne.

Vsi razstavljeni eksponati so v dobrem stanju, obnovljeni in primerno oskrbljeni. Pokrivajo obdobje od začetkov pivovarne, torej od leta 1864 do danes, saj se zbirka zaključuje z Aktualnim koticom, kjer so predstavljene vse novosti.

Zlata medalja iz leta 1894 (v sredini)

Steklenica (v uporabi od 1894 do 1909)

Pivovarski muzej je prejemnik posebnega priznanja Komisije pri Svetu Evrope, in sicer za ohranjanje in bogatitev kulturne dediščine (EMYA 1989). Slovensko muzejsko društvo je Marjanu Božiču 15. maja 1998. leta podelilo častno Valvasorjevo priznanje za postavitev Pivovarskega muzeja. Letno si zbirko ogleda preko 10.000 obiskovalcev.

Zbirko so uredili v stari opuščeni sladarni, ki je bila na križišču Celovške ceste in Ruske ulice zgrajena leta 1923 in je do konca sedemdesetih let služila proizvodnji slada. Zaradi ekonomske neupravičenosti so to proizvodnjo opustili, staro sladarno pa preuredili. V njej je svoj prostor našel tudi Pivovarski muzej, prvi v Sloveniji s to tematiko in hkrati eden največjih v Evropi.

V letu 2014 je Pivovarna Union praznovala 150-letnico in ob tem častljivem jubileju je tudi muzej dobil prenovljeno podobo.

Na stalni razstavi »Zgodba, ki teče že od leta 1864; Mejniki Pivovarne Union« je prikazan zgodovinski razvoj Pivovarne Union na vseh področjih, s katerimi se pri svojem delovanju srečuje. Tako v organiziranosti podjetja, kot pri investicijah, razvoju izdelkov in embalaže.

Obiskovalci muzeja najprej vstopijo v »staro gostilno« z značilnim točilnim pultom, gramofonom in registrsko blagajno iz začetka 20. stoletja.

Sledi predstavitev zgodovine Pivovarne Union. Ustanovitelj pivovarne je bila družina Kosler, ena najbogatejših rodbin na tedanjem Kranjskem. Leta 1864 so se po smrti Johanna Koslerja st. njegovi potomci odločili ustanoviti pivovarno.

Načrte za izgradnjo pivovarne je izdelal znani dunajski arhitekt Karl Tietz, dokončana pa je bila leta 1867, ko so zvarili prve količine piva.

Poseben oddelek je namenjen surovinam za proizvodnjo piva, zlasti hmelju in ječmenu. Surovine za proizvodnjo piva so voda, ječmen oziroma slad, pivske kvasovke in hmelj. Vsaka od naštetih surovin je predstavljena z različnimi eksponati, ki so se uporabljali pri pridelavi ali predelavi teh surovin za potrebe pivovarstva.

Pivovarna je lasten slad izdelovala od svojega začetka do leta 1978. V oddelku so razstavljene naprave in orodja, ki so jih uporabljali v času delovanja sladarne. Prikazane so tudi vse faze varjenja piva, zorenja in filtracije. Filtracijo s filtrirno maso, ki je razstavljena v muzeju, so v pivovarstvu uporabljali od druge polovice 19. stoletja do sredine 20. stoletja.

Sprva so pivo polnili samo v sode. V drugi polovici 19. stoletja se je z napredkom industrializacije in pojavom prvih polnilnih naprav razmahnilo tudi polnjenje piva v steklenice.

Pivovarna je imela od ustanovitve do 60. let 20. stoletja svojo sodarsko delavnico, v kateri so izdelovali lesene sode. Narejeni so bili iz hrastovega lesa, razlikovali so se po velikosti oziroma prostornini:

- osminka s prostornino 12,5 l,
- četrtna s prostornino 25 l,
- polovica s prostornino 50 l,
- hekto s prostornino 100 l,
- dopler s prostornino 200 l.

Pivo so pred uvedbo motornih vozil razvažali s posebnimi vozovi, parizarji. Na tovrstne vozove so običajno naložili 74 sodov. Sprva so uporabljali volovsko vprego, kasneje konjsko. Domet takega prevoza je bil okoli 20 km. V zimskem času so za prevoz v oddaljenih krajih ponekod uporabljali tudi sani. Za krajše razdalje so se posluževali samokolnic in dvokolnic.

Točilni pulti, hladilne omare in sodi za točenje piva na prostem predstavljajo gostilniško opremo, kakršno so uporabljali od konca 19. stoletja do uvedbe elektrike.

Skozi kronološki razvoj etiket so predstavljene oblikovne in vsebinske spremembe pri označevanju steklenic za pivo. Razdeljene so na osnovne etikete, etikete ob posebnih polnitvah in izvozne etikete.

Pivo so od 19. stoletja dalje pili iz steklenih vrčkov različnih velikosti in oblik. Najpogostejši so bili tri decilitrski ali pollitrski vrčki, včasih so točili tudi v litrske in dvolitrske. Zbirka pivskega posodja predstavlja razvoj steklenic, vrčkov in kozarcev v različnih časovnih obdobjih.

Trženje je bilo od nekdaj pomemben del poslovnega procesa v pivovarski industriji. Temu področju so posebno pozornost posvečali že od samega začetka pivovarne. V tistem času je bilo pomembno sodelovanje na razstavih. Takratna Pivovarna bratov Kosler je prvo odlikovanje prejela že leta 1871 v Trstu, leta 1894 pa je na razstavi na Dunaju prejela zlato medaljo za pivo.

Pivovarna je od leta 1923 do leta 1963 proizvajala tudi špirit. Zaradi nedobičkonosnosti in zastarele tehnologije so s proizvodnjo špirita prenehali, kot spomin na tisti čas pa so ohranili in razstavili naprave iz takratne tovarne za špirit.

Aktualni kotiček na koncu muzeja predstavlja sedanost Pivovarne Union, kjer si obiskovalci lahko ogledajo aktualne proizvode, propagandno gradivo in druge predmete, ki so povezani s pomembnimi dogodki v tekočem letu.

Muzejski predmeti so popisani v inventarni knjigi. Inventarne številke so ustrezno dokumentirane na muzejskih predmetih. Inventarna knjiga danes obsega 731 muzejskih predmetov, ki so predstavljeni s fotografijo in z vsemi obveznimi rubrikami: ime predmeta, material, mere, leto izdelave, izdelovalec, stanje, lokacija, opombe. Dragocena je rubrika »drugo ime«, s čimer se ohranja nesnovna dediščina.

Poglavitne rešitve

Osnutek Odloka o razglasitvi muzejske zbirke Pivovarne Union v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena je pripravljen na podlagi 19. člena zakona, čeprav register premične dediščine na pristojnem ministrstvu ni vzpostavljen, se pa na pristojnem ministrstvu vodi seznam spomenikov premične dediščine oziroma spomeniških zbirk.

Skladno s sedmim odstavkom 19. člena zakona osnutek akta obsega:

- identifikacijo spomenika,
- vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik,
- varstveni režim spomenika.

Te določbe zakona so upoštevane v 1., 2. in 3. členu osnutka odloka.

V 4. členu je določeno, da je zbirka javno dostopna najmanj en dan v delovnem tednu.

V 5. členu je določeno, da mora lastnik o spremembi lastništva spomeniške zbirke nemudoma obvestiti Mestno občino Ljubljana in muzej.

Skladno s tretjim odstavkom 19. člena zakona je v imenu lastnika predsednik uprave mag. Dušan Zorko 3. 7. 2015 v celoti soglašal z razglasitvijo spomeniške zbirke za spomenik.

Ocena finančnih in drugih posledic sprejema akta

Sprejetje predlaganega akta ne predstavlja dodatnih finančnih posledic za Mestno občino Ljubljana, spomeniška zbirka ni v lasti Mestne občine Ljubljana.

Ljubljana, avgust 2015

Pripravila:

Miljana Smrdel

Višja svetovalka I

mag. Mateja Demšič
Vodja oddelka